

KERÉNYI MÁRIA

A (F)eltalálók Suliszökevények új raja a Zöld Kakasban

PEDAGÓGIAI JELENETEK

A Zöld Kakas Líceum egy olyan középiskola, amelyet azoknak a diákoknak hoztunk létre, akiket a közoktatás kivetett magából. Mire hozzánk jutnak, általában már több iskolában próbálkoztak sikertelenül. Nem mintha nem lenne elég eszük, sőt... Mindenesetre, mire elérik a tankötelezettség végét, sokan már köszönnek, nem kérnek belőlük.

Ez amúgy mostanában elég hamar megy, hiszen a korhatár tizenhat év.¹ Így eshetett, hogy ismét megjelentek nálunk a „kicsik”. Megszoktuk, hogy diákjaink legnagyobb része, mire hozzánk kerül, már túl jár egy

kicsivel a tizennyolcon. Amikor az első tizenöt-tizenhat évesek beszállingóztak a tanácsadónkhoz, mindenki összecsapta a kezét: hát ezek a picurkák mit keresnek itt? Az elmúlt tanév első felében még azt gondoltuk: majd csak megáll ez a folyamat november táján. Nem állt meg. Aztán azt hittük, a félév után már tényleg mindenki

marad, ahol eddig volt. Ebben is tévedtünk. Végül addig-addig jöttek, míg döntöttünk: új csoportot indítunk, márciusban!

A vállalkozó szellemű kolléga felgyűrte az ingujját, levelet írt, egyeztetett, telefonált, összehívott szülőket-gyerekeket-kollégákat és elindult a beszédes *T(eszter)*² nevű csoport, csupa kilencedikes-tizedikes suliszökevényel.

Senkinek nem ígértünk csodát: aki ide jár, az azt remélhette, hogy a tanév végéig tartó kis időben legalább nem felejt, amit eddig tudott, kicsit előre is léphet abban, amiben a legügyesebb, és a következő tanévet immár ismert helyen, megszokott, elfogadó és mindinkább elfogadott közegben folytathatja ott, ahol abbahagyta, ameddig eljutott.

Szülő, gyerek, kolléga lelkesen bólogatott: remek, próbáljuk meg. A csoport

Amikor az első tizenöt-tizenhat évesek beszállingóztak a tanácsadónkhoz, mindenki összecsapta a kezét: hát ezek a picurkák mit keresnek itt?

¹ Nem tudjuk, tudományosan utánanézett-e már valaki ennek a dolognak, de több „második esély iskola” munkatársai informális beszélgetések során a miénkhez hasonló tapasztalatokról számolnak be: az állami oktatás intézményei könnyebben és szívesebben adnak túl a nehéz eseteken. A családok pedig előbb-utóbb rátalálnak arra a néhány iskolára, ahol szívesen látják jócskán iskoláztatásra szoruló csemetéiket.

² A játékos elnevezés részben a kísérleti program asszociációjaként az ilyen néven piacra dobott termékmintákra utal, részben a csoportvezető, Eszter nevére.

tehát elindult, és áprilisra teljes jogú taggá küzdötte fel magát a ZK tarkabarka közösgében. Mindenki egyetértett azzal, hogy roppant kedves, példásan összetartó, de kevésbé könyvmoly ez a társaság.

Mire eljött az új tanév, az idei, a T(eszter) csoport létszáma már a huszonötöt is elérte a folyamatosan érkező gyerekekkel.

Nálunk úgy kezdődik az év, hogy minden diák eldönti, az adott tanévben milyen tantárgyakat szeretne tanulni, milyen tempóban kíván haladni a tanulással, és milyen időbeosztás, tanulásszervezés a legmegfelelőbb neki. Lehet gyorsabban vagy lassabban haladni, többféle módon hozzájutni a kívánt vagy elérendőnek vélt tudáshoz. A T(eszter) csoport tagjainak nagyon fontos szempont volt, hogy a tantárgyak zömét továbbra is együtt szeretnék tanulni. Úgy látszott, a csoport egyik jellemzője, az ösztetartás megmaradt az új tanévre. Aztán kiderült, hogy a másik is... Noha mindenkinek elkészült az egyéni tanulási terve, és a saját haladási útját részletesen átbeszélte a mentorával,³ ebből a mindennapokban semmi nem látszott.

A kollégák napról napra úgy jöttek ki az osztályteremből (mert már az is lett: saját tantermük!), hogy itt nem lehet tanítani. A diákok alig járnak be az órákra, szívesebben kvaterkáznak egymással az ud-

varon. Aztán ha valaki késve befut, akkor a bent ülők vidáman üdvözlik az érkezőt, röpködnek a sziák és a pacsik, zajosan húzogatják a székeket-asztalokat, hogy legyen helye a kedves vendégnek... Meg-megszólalnak a mobilok, és a fontos elintéznivalók miatt vagy hangosan beszélnek meg a halaszthatatlant, vagy pedig kiszaladnak a teremből, menet közben táskákba botolva, és persze a huzat csapja be az ajtót utá-

nuk... Nem hogy könyv, füzet, de még papír és toll sincs náluk. Nincs figyelem, nincs munka, zaj van. Ez minden, csak nem tanulás!

Nálunk minden héten egy óráckára összeülnek a tanulócsoportokban tanító kollégák, hogy meg-

beszéljék az aktuális ügyeket, tennivalókat, problémákat. A T(eszter) stábja hangos volt a jeremiádtól. Szeptember végén úgy döntött a csapat, hogy ez így nem lehet tovább. Jöjjön az osztálymediáció!⁴

A cél egyértelmű: derüljön ki, mi is a baj tulajdonképpen, és igyekezzenek közösen megtalálni a megoldást. Olív, aki elvállalta a facilitátor⁵ szerepét, jól ismerte a társaságot. Noha nincsenek órarendi órái a csoportban, de a napi tesi⁶ keretében, projekteken⁷ elégszer találkozott már velük. Nem idegenként ment be hozzájuk osztályfőnöki órára, hogy előkészítse a konfliktusmegoldó beszélgetést. Az oldott légkörben a gyerekek csak mondták és mondták a magukét. Nagyon hamar kiderült, hogy az

---

a kollégák napról napra
úgy jöttek ki
az osztályteremből
(mert már az is lett: saját
tantermük!), hogy itt nem
lehet tanítani

---

³ A diákok személyes segítője. A mentort a diák választja magának, de valójában a mentor-mentorált páros kölcsönös választás eredményeképpen alakul ki.

⁴ A resztoratív szemléletű konfliktuskezelő technikák egyike. Alapvetően az érdekek egyeztetését helyezi középpontba.

⁵ A konfliktusok rendezésében segítők, a resztoratív (helyreállító) esetkezelésekben képzett, tapasztalt személy.

⁶ Napi testnevelés: ezt összevontan tartjuk az iskola diákjainak; ennek keretében naponta két alternatív mozgásforma között választhatnak.

⁷ Iskolánkban a tanítási idő minimum 20%-át projektekre fordítjuk. A projektek témáját és tartalmát a tanulócsoporthoz igazodva a csoportvezető határozza meg. Mindenféle tantárgyi és egyéb kompetenciát lehet így elsajátítani.

egységessé kovácsolódottnak tűnő csoportban valójában sok a feszültség. Egymásra is képtelenek figyelni, amíg ezekkel a belső feszültségekkel nem kezdenek valamit. Úgy határoztak tehát, hogy az első lépés egy nagy visszajelző kör⁸ legyen. Ez lehetőséget teremt arra, hogy biztonságos körülmények között, rendezetten elmondják egymásnak, ami a szívüket nyomja.

A nagy visszajelző kör mindig szertartásosan zajlik. A csoport körberakott székeken ül, a kör közepén pedig két, egymással szemben álló szék van. A csoport tagjai egymás után ülnek a székekbe. A szembeülőnek elmondják a magukét. Az első visszajelző mondat úgy kezdődik: *nagyra értékelem, hogy...*, a második: *tartsd meg, hogy...*, és a harmadik: *fejleszd azt...* Az egyik diák visszajelzést kap a másiktól. Aki kapta, az aztán behív valakit, akinek ő fog visszajelzést adni. Így lassacskán sor kerül mindenkire, sőt, van olyan is, hogy az első, nagyon szertartásos kör után valaki maga ül ki, és kér visszajelzést egy társától, vagy éppen azért hív ki valakit, hogy ő szólíthassa meg. A visszajelzés módja is nagyon fontos. Aki valaha részt vett ilyen visszajelző körön, sosem felejt el. Mint mindig, most is tanárok és diákok egy körben ültek; a tanárok segítettek az elakadásokat megoldani. Többen mondhatták, mondták el a körben egymásnak, ami a szívüket nyomta. Régi félreértések tisztázódtak, sok tantusz esett le, kibékülések öröme oldotta egyre jobban és jobban a görcsöket. Ezáltal megérett a csapat arra, hogy megkezdődhessen a szabályos mediáció.

A mediáció idejére megállt a tanítás, és természetesen a csoporttal együtt dolgozó valamennyi kolléga jelen volt.

Először a tanárok kaptak szót. Mindenki egyenként elmondta, mi az, ami őt zavarja, miért kérte a mediációt, és mi az, amit a csoporttól kér, hogy zavartalan legyen a további együttműködésük. Nem kell nagy dolgokat gondolni. Döntsék el, bejönnek-e órára, és ha igen, akkor érkezzenek időben. Ne telefonáljanak órán. Legyen náluk toll, füzet, az órai feladatlapok. Adottak legyenek az elemi munkafeladatok.

Ezután a diákok fejthették ki az álláspontjukat. Lassacskán felbátorodva végül arra jutottak, hogy noha ők egy csoport, de mindenkinek saját magáért kell felelősséget vállalnia. Azt javasolták, adjanak két hét próbaidőt maguknak, amikor

döntsék el, bejönnek-e órára, és ha igen, akkor érkezzenek időben

különösen figyelni fognak a felelős magatartásukra. Ez alatt az idő alatt mindenkinek nagyon tudatosan hozza meg a döntéseit, és vállalja is a felelősséget ezekért a döntésekért. A két hét letelte után tanárok és diákok ismét összeülnek és megvizsgálják, ki hogyan állt helyt. A tanulságokat ebből vonják majd le közösen, de személyre szólóan.

A két hét hamar eltelt. A stábokon újra és újra megállapították a kollégák: hát, valami mintha történné, de azért még nem egészen gömbölyű a dolog. Amikor tanárok és diákok ismét összegyűltek a mediáció eredményére rátekinteni, a diákok mindegyike egyesével, felelősségének tudatában, egyes szám első személyben számolt be arról, mit tett az elmúlt két

⁸ A resztortatív technikák egyike.

hétben. Ilyesféle mondatok hangzottak el: *próbáltam nem késni, figyeltem a viselkedésemre, óra előtt kikapcsoltam a telefont stb.* A tanárok csak ingatták a fejüket: *szép, szép, de ha te nem késtél, mások még igen; csak megszólal valaki telefonja minden órán; elég sok a viccelődés, ami megakasztja az órát...*

A tanulócsoporthoz tagjaiknak kétheti teljesítményét és jelenlétét áttekintve még mindig lehangoló volt a

kép, noha megállapíthatták, hogy a felelős viselkedés erősödött. De nem eléggé. Hogyan tovább?

Ismét a diákok javaslataiból indult ki az egyeztetés. Először is arra jutottak, hogy legjobb lesz, ha az alapszabályokat kirakják a falra, hogy örökké szem előtt legyenek, és figyelmeztessék az eltévelyedésre hajlamosakat:

Érkezz időben! Ne mászkálj! Legyen nálad felszerelés! Kapcsold ki és tedd le a telód az asztalra!

Ha valaki ezek közül bármelyiket megszegi, vagy más módon akadályozza a tanulást, akkor azzal kössünk kisserződést.⁹ A mentorok pedig nagyon figyeljenek, hogyan is működik a mentoráltjuk, és igyekezzenek segíteni, támogatni őt. Ezekben megállapodva új reményekkel vágtak neki a következő heteknek, hónapoknak. – *Hát...* – mondták a tanárok – *majd meglátjuk...* Valami elkezdődött. Persze semmi sem megy könnyen. Még nem is egyszerű.

MÉGISCSAK MEGVIRRAD...

Mégis, tagadhatatlanul valami nagyszerű történt: egy tanulócsoporthoz, a csupa „kicsiből” álló (T)eszter újra feltalálta a ZK-t. Lássuk csak!

Az iskola alapítása óta 18 év telt el, és nagyon sok dolog változott. Az alapok azonban megmaradtak, sőt, ahogy telik az

idő, egyre fontosabb a szerepük a folyamatosan fejlődő szervezetben.

Mióta csak létezünk, minden diákkal szerződést kötünk, amely az iskola és a diák együttműködésének alapjául szolgál. Tartalma általánosabb, de nagyon hasonló ahhoz, amit alapszabálynak kiraktak a falra a (T)eszter diákjai. És ami a lényeg: az alapszerződés mindkét fél számára fontos, transzparens – hivatkozási alap. Amennyiben ez a megállapodás bármilyen módon sérül, személyre szóló ún. kisserződést kötünk a diákkal arról, hogyan lehet helyreállítani az együttműködés épségét. Ezeknek a kisserzódéseknek a megszegése már nagyon súlyos következményekkel jár –

három megszegett kisserződés után az iskola és a diák megválnak egymástól. Az ilyen szerződést szeretnék a mindennapok szabályozására használni a (T)esztereselek.

A tanulócsoporthoz vezetői¹⁰ mellett minden diák személyes segítőtőre támaszkodhat, aki menedzseli iskolai tanulmányait, mellette áll a nehéz helyzetekben és támogatja minden törekvésében. A mentor

ismét a diákok javaslataiból indult ki az egyeztetés

a mentor nélkül nem lehet fontos döntést hozni a diákról

⁹ A kisserződés az iskolánk működésének egyik fontos eleme. Nincs intő, egyéb fegyelmi fokozatok, hanem szerződést kötünk a diákokkal.

¹⁰ Korábban főnök hívtuk őket, most „I” (identifikációs) csoport vezetőnek.

nélkül nem lehet fontos döntést hozni a diákról. Nos, éppen erre az „intézményre” és erre a kapcsolatra kíván építeni a (T) eszter csapata.

Jócskán benne járunk a tanévben, fáradunk. A T(eszter) osztályterme azonban most különül néz ki, mint októberben. Nagy, közös előkészülettel kifestették, kicsinosították. Korábban mindenki került, most meg tudjuk, hogy ott érdemes délutáni stábot tartani, mert minden nap rendszeren felseprik és összeszedik a szemetet. Polc került a falra, s a polcon szép rendben sorakoznak az irattartó dobozok. Mindenki maga színezte, rajzolta, írta rá a nevét, s most abban tartja a jegyzeteit, tollat is, hogy mindig kéznél legyen. A negyedév környékén kiosztott szöveges értékelésben már minden diák kapott egy-egy megerősítést, dicsérő szót, biztatást. Volt mit megerősíteni, volt mit dicsérni!

A félévi vizsgák következnek. Ez mindig komoly feszültséggel jár, s tudjuk, hogy a T(eszter) csoport tagjainak ez az első igazi vizsgaidőszak. Annyi már látszik: elszántan küzdenek az utolsó órák javítási lehetőségeit kihasználva. A Face-en mennek körbe a tételcímek. Minden kolléga arról számol be, hogy az ijedségen kívül szemlátomást az igyekezet is növekszik.

A mediáció eredménye volna? Bizony, nem lehetetlen. Ezek a diákok az elmúlt félévben szembesülhettek azzal, hogy milyen komoly bebeszólásuk van a dolgok menetébe, és milyen nagy a felelősségük saját mindennapjaik alakításában. Az iskola ezúttal nem egy külső, hatalmat gyakoroló

szervezetként, hanem a közös cél eléréséért velük együttműködő partnerként jelent meg. S az együttműködésben már értelmetlenné válnak mindazok a játszmák, melyeket olyan remekül lehet egy hatalommal szemben működtetni.

Legújabb tanulócsoporthoz tagjai együtt és külön-külön is, lassacskán valóban megérkeznek hozzánk. Most már nem csupán egy kellemes, laza helynek érzékelik az iskolát, jó fej tanárokkal. Maguk találják ki maguknak, és be is lakják szabadságuk tereit. Eddig csak jól érezték itt magukat, de most kezd valóban az övék lenni az az intézmény, amit egykor az „ilyeneknek”, éppen nekik találtunk ki: a ZK.

A történet, ha mese volna, úgy zárulna, hogy „boldogan éltek, míg meg nem haltak... avagy le nem érettségiztek.” De a valóság egy kicsit árnyaltabb. A (T)eszter diákjai tovább küzdenek majd önmagukkal, egymással, családjukkal, az iskolával.

Lassan belátják majd, hogy nem rossz cimpora, aki azt mondja a másoknak: szeretném, ha egy kicsit csendesebb lennél.

Tanulnia kell a szülőknek is: ne követeljenek lehetetlent a gyereküktől. Hadd legyen hangja gyermekeik önmaguk iránti követeléseiknek.

Tanulni fognak a mentorok, a csoportvezető, minden kakasos munkatárs: hiszen nincs recept, egyszerűsített eljárás, szabványmegoldás, rutin a szabálytalan, békétlen diákokra sem.

Sok-sok segítő beszélgetés vár még ránk.

---

a diákok az elmúlt félévben szembesülhettek azzal, hogy milyen komoly bebeszólásuk van a dolgok menetébe, és milyen nagy a felelősségük saját mindennapjaik alakításában

---